

· FØROYA · SOCIAL·DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 32.

Lýsingaprisur fyri pøtreglu: 30 oyri, á forsiðuni, 20 oyri, á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísnum.

Leygardagin 8. august 1936.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið — Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

10. árg.

Hví stendur Spania í flammum?

Fólkaflakkurin bar stórsigur heim við seinasta val uppá fylgjandi stevnuskrá:

Í Spania duga um 40 pct. av fólkinum hvorki at lesa ella skriva. Hetta óskil mátti ruddast burtur. Í Spania skuldi hvør maður og kvinna, sum ikki vóru bytt, koma at duga bæði at lesa og skriva. Hin ognarleysa fjöldin — tað er hon, ið ikki hevur havt hovi til nakran skúla — skuldi fáa eins góðar skúlar, ið nú eru í Norðanlandum.

Kirkjan átti triðjungin av allari spanskari nationalformu. Kirkjan var haraftrat styðjað av statinum og hevði ein hóp av framfjárrættindum. Hin stórsti framfjárrætturin var frítaking av øllum skattum. Hetta mátti broytast. Kirkjan var nóg rík at klára seg sjálva og meir afturat. Staturin kundi ikki forsvara at oysa pening burtur til hana, meðan so stórir veseldómur var at hjálpa uppá. Statsins stuðul mátti tí falla burtur, og hin óðiliga ríka katólska kirkjan mátti rinda skatt av sínum stóru góðsum og ríkidomi eins og vanligir statsborgarar.

Munurin millum rík og fátæk er stórri í Spania enn í nokrum øðrum europeiskum landi — tey ríku og finu hava sínar særsligu stóru og stásiligu gotur at ganga í, meðan proletarhópurin má halda seg til sínar ruskgotur. — Arbeidsløn og onnur kor arbeidarafjoldarinnar vóru verri enn ring. Tað av jørd, sum ikki kirkjan átti, átti eitt fátal av ríkmonnum o. s. fr. Her mátti broytast. Hin minni menti mátti fáa nokunlunda livstíkindi. Tey stóru góðsini, ið lógu ódyrkað, máttu útstykkjast.

Spanska stríðið er eitt stríð millum fólkafrælsi og hitt svartasta krígs- og stórmannaveldi, styðjað av tí ovurríku katólsku kirkjuni.

Spania er ríkt uppá mál og ymist fjallaráevni, sum eigast av teim stóru, sum ongan dugnaðskap hava havt at gera fulla nýtslu av teim. Mesta var givið burtur í konsessjónum til Englendir og aðrar útlendingar. Hitt almenna mátti taka sær um reiggj her og yvirtaka tey stóru fjallavirðini!

Og so framvegis. Men hetta dæmið ikki kirkjuni og yvirklassanum.

Kirkjan vildi framvegis vera skattafri og behalda síni framfjárrættindi. Ogríkmannaklassin, ið higartil hevði havt fólkið í sínari maki sum rættleysar skapningar og sum hevði skaltað og valtað yvir øllum virðum Spanialands, vildi ikki við tað góða loyva fólkaflakkinum at gera slíkar stórar broytingar.

Hertil kom so endurreisingin av tí gamla krígsandanum við fascismini og nazismuni, sum seta tað sum hægsta mál at vera krígssterkt, sigra og vinna harradomi yvir øðrum fólki og fólkaslogum.

Tá ið nazisman og fascisman hövdu sýnt seg sum verjarar av stórmannaflokkinum, gingu ríkmanaflokkurin og kirkjan saman við fascisminum og nationalisminum og gjørdur uppreisn móti demokratismum, fólkaflakkinum, og settu, sum vit hvønn dag hoyra í radio, alt Spanialand í flammur.

Í radio hoyrist frá, hvussu kirkjur og kloystur verða brendar samstundis sum tað verður upplýst, at orsøkin til tess er, at kirkjurnar hava verið brúktar til goymslu av maskinbyrsum og sprengjukknoftum og frá kirkjuni skal vera skotið yvir fólkaþópin.

Føroyaferð Staunings.

Her kann spyrjast nakað burtur úr!

26. juli komu ministararnir Stauning og Alsing Andersen aftur til Keypmannahavnar av ferð til Føroya og Íslands.

«Social-Demokraten» hevði eina samroðu við Stauning um ferðina, og segði hann hana at vera væleydnaða í allar mátar. Fyrst nevnr hann, at hann ongatið áður hevur verið so væl móttikin í Íslandi og Føroyum; serliga væl móttikin í Føroyum, og tekur hann so til móttøkuna í Havn hesa ferð í samanburði við tær báðar fyrr ferðirnar, hann hevur verið her.

Føroysk ósemja er nú vikin fyri einum sunnum politikki.

Hovudsmenn sjálvstýrisflokksins móttu upp lið um lið við hinum og tóku seinni lut í samráðingunum — beint tvørtur móti tí, sum hendi í 1930. Her er hend ein serdeilig gleðilig broyting í fólksins politisku áskoðan. Við hinum socialdemokratiska flokkinum er leiðin brotin út av teim meiningsleysu partiflinjunum, sum fyrr vóru einavaldandi, og nú hómast ein gongd eftir reellum politiskum linjum. Nú kann siggast fram móti eini tíð, tá allar kreftir verða sameintar um at taka tok í virkiligum arbeiði fyri fólksins interessum.

Teir stóru vansarnir, sum ráma allan útflutning, hava verið sera harðir móti vinnulívi Íslands og Føroya, ið skulu flyta út stóra nøgd av fiski, men ikki hava møguligeika at taka aftur í vóru nakað til muns av tí, útlandið krevur. So sum viðurskiptini nú eru í Ítalíu og Spania er næstan stongt fyri innflutningi har, og eru stórir meinbogar fyri at fáa pening úr hesum londum fyri avreiddar vorur. Tí megu finnast nýggir marknaðir og avgerðir, sum kunnu tryggja ein regluligan útflutning til hesar marknaðir og tryggja fyri gjaldið.

Planøkonomi í Føroyum.

Vit prenta her upp ein part av greinini:

For Færoerne er de økonomiske Spørgsmaal om muligt endnu mere udviklede. Jeg tror ikke, vi fortsat kan lade Færoernes Befolkning bygge sin Tilværelse paa et forældet Fiskeri, som nu og da helt svigter og i gunstigste Tilfælde giver

Fiskere og Arbejdere en Sultetilværelse. Der maa lægges Plan for dette lille Samfunds Udvikling, Fiskeriet maa moderniseres, men maa samtidig afpasses efter Afsetningsmulighederne. Kooperativ Drift maa fremhjælpes — ogsaa for at udvikle Befolkningens eget Initiativ og nye Virksomheder maa skabes. De ikke helt ubetydelige Muligheder, som Jorden giver, maa igen udnyttes som i gamle Dage. Færoerne kan ikke henligge som Ødemarker, der ikke drives. Hvad der er af Jord maa tages i Anvendelse. Selvforsyning med Kartofler, Grøntsager, Fjerkræ, Æg og Kød er en Mulighed, og naar man planmæssigt optager den Opgave, som det er at skaffe Vinterfoder til Faar og Kreaturer, kan Landbrugsvirksomheden forøges ganske væsentligt. Det er muligt, at ældgamle Ejendomsforhold danner Hindringer for en sund Udvikling, men saadanne Hindringer maa kunne fjernes.

Dernæst maa man haabe, at det nu genoptagne Kulbrydningsarbejde maa blive fortsat og vise sig økonomisk holdbart, og ligeledes at Planerne om Udnyttelse af det sjældne Ler i Kulbjerget maa blive fuldført. Men saa maa man iøvrigt vente Initiativ med Hensyn til saakaldet Huslid: Tilvirkning af Strømper, Trøjer, Tæpper o. s. v., hvortil de færøske Faar afgiver herlig Uld, og endelig spørger man med god Grund, om der ikke kan etableres Baadebyggerier og andet Haandværk, som i høj Grad tiltrænges.

Færoernes Lagting har med den nuværende Tilstand faaet Opgaver at løse af anderledes Betydning end det Kævl som i Fortiden har optaget Sindene, og man maa alvorligt haabe, at saadant Initiativ viser sig sammen med Erhvervsfolkenes Initiativ, thi saa bliver der ogsaa Mening i at Staten yder Støtte, uden at denne blot er til Afhjælpning af Ojeblikkets Nød.

Hesi orðini prógva, at Stauning skilur reiðiliga væl tey føroysku viðurskiptini í dag.

Allir munnu vera á einum máli um, at teir menn, ið vit hava á sjónum, teir, sum eru so gott sum teir einastu, sum veita landinum beinleiðis pen-

KØDCENTRALEN
TIL 173. KONGEBROEN TIL 173.
Altid 1 Kl. ung Økseød,
Paalet og Konserver.
En Gros & En Detal.
Bygdeordr ekspederes omg.

ing, eru alt ov nógvir í samanburði við tann pening, sum vinnist av arbeiði teirra. Sjódrift okkara er vorðin gomul — ikki tíðarhóskandi. Men kundu vit fingið hana lagda um, so at ein helvt av manningini kundi veitt fyri sama peningin og hin helvtin ájavnt allar tær arbeiðsleysu hendurnar, ið nú finnast her, kundu setst í slík arbeiði á landi, sum gjørdur okkum færar fyri at føða og kleða okkum við egna virki, tá mundi liðið væl at verið figgjart sjálvbjargnir.

Flyta vit út fyri einar 7 mill. kr. árliga, so forslar hetta einki so leingi vit skulu flyta inn aftur í landið nærsagt alt tað, vit skulu brúka; men hesin peningur er ríkiligur, um vit sjálvir kunnu produsera allar vorur av týðningi og sum vit noyðast at brúka.

Tað er bert at taka upp aftur ein nú skjótt gamlan sannleika tá sagt verður, at tað verður ógvuliga ringt at sleppa av við meira klippísk enn hann, vit nú eru forir fyri at avreiða. So hesin vegurin at veita landinum meira pening er neyvan hin retti. Sjálvt um tað eydnast at finna einhvønn nýggjan marknað, so er at óttast fyri, at teir, vit nú hava, fara at vikna meir og meir, alt sum teir strevast eftir at gerast meira «sjálfvorsýnandi». So státt kann tað neyvan ventast, at nøgðin av tí klippíski, vit herrefir koma at flyta út, verður til nakran mun stórri enn hon er nú. Og so kemur ein vansin enn. Verður nakar nýggjur marknaður at kunna geva ein pris fyri fisk okkara, sum liggur bara nærtí so høgt, sum vit eru vanir at rokna við í Spania? Neyvan. Og allir vita, at fiskidrift okkara arbeiðir so tungt, at hon sanniliga ikki hevur ráð at missa nakað oyra.

Her verða so tvey ódnartøk at taka: Leggja fiskivinnu okkara um, so hon verður meira fjølbroytt og við minni manning kann veita landinum líka nógv ella meir av peningi, meðan virki eftir virki mega setast á stovn á landi fyri at geva fólki arbeiði og spara landinum óneyðuga útflytan av peningi.

Og hesum má ikki longur drástast við, tí arbeiðs- og pen-